

Gyűjtő: HORVÁTH FANOS Gyűjtés ideje:	
TART.: SOMOGYSZIL KÖZSÉG 1700-1800 és AZ 1900-AS ÉVEK- BENI GAZDASÁGI ALAKULÁSA	
	12 lap
Földrajzi leltár:	SOMOGYSZIL
Számleltár:	VII, VI,
Altrexete; 4301 utórendű.	

--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Somogyuszil község 1700-1800 és az 1900-as évekbeni gazdasági alakulása

Irta: Horváth János, szül: 1901, kat. Somogyuszil Szabadság u.11.

" A hagyományok szerint az emberek részben béresek, részben zsel-lérék voltak, az akkori hajduk a főurak utasítására terelték sokszor bántalmazással terelték a népet a munkára filléres keresetért. Amikor állítólag József császár meghozta az urbarum törvényt és létrejött az urbáresi /telkes/ rendszer a földet illetve a földnek egyrészét ki-osztották 6-6 részben + pár drb mellékes földet is kaptak. Szilierdő, kenderföld kispáthom stb. kisebb darabokba a szőlőhegyeket. Megjegyzem, hogy a szőlőhegyeket mivel Somogyuszilnak több ilyen szőlőterme-lésre alkalmas /hegyes/ dűlői is voltak, így a szomszédos községek úgy mint gölle, kazsok, büsi stb. azoknak is a somogyuszi határban adtak egy-egy szőlőhegyet betelepítés és használat céljából amellye-ket idejárval műveltek. A fentebb említett 6 nagyobb drbokat 2-2 egybe-vével hármas forgónak neveztek: úgymint buzamező ott csak búzát ter-meltek. Második a tavaszidülő, ott leginkább kukoricát termeltek. Mi-vel a trágyázás nemigen divot kimerültnek gondolták a földet, egy évre pihenni hagyták, hogy az ismét következő évben a buzamező bővebb-termést biztosítson számukra. Ezt a pihenő üres földet /ugarnak/ hiv-ták. Megjegyzésül elmondom, hogy tréfásan szokták mondani, hogy: egye-tek gyermekek /szépek az ugarok/ mivel az ugar semmitsem termett. Az ugarban járt az álatcsorda, a kórót csak késő tavasszal vagy nyáron vágta ki és csak utána szántottak majd keverőszántás és ősszel vető-szántás /magolóra/. Még az utolsó időkben 1820-30 sőt az 1840 ben is még sarlóval arattak a buzakévéket összeállították odahaza a szérün és lovakkal tipratták ki a szemet a szalmából /nyomtatásnak hívták/. Mielőtt a hajtórosta készült lapáttal felszórták a szemet a magasba és a szél kicsapta közüle a /pelyvát felszórásnak nevezték/. A rozst kézi cséppel csépeltek ki, és a szalmájából készült a zsupp amit ház-tetők befedésére használtak. Később már gyártottak lóhuzó gépet, négy ló 2-2 volt befogval körbe egy 5-6 m. vastag vasrudat forgattak vele melynek a végére egy 160-170 cm átmérőű kerék volt ráerősítve, azon egy szíj amely az ugynevezett szöges dobort forgatta az lett a nyomta-tás utódja, addig amíg a tüzes illetve benzínmotorok hajtották a cséplőket.

Még érdekességként megemlítendő, hogy 1900 zas évekig többen laktak egyszobába és csak 1910 körül hoztak törvényt, hogy minden családnak bizonyos határideig magányos lakószobájár. A somogyuszi építőiparosok akkoriban keresettek lettek a környező pusztákon.

Visszatérve az urbéresekhez: Sorjában ahogy a község délnyugati oldalon megkezdték a sorban még maig ugyanazok a lakók vannak úgyhogy a mezőnis egymásmellé kerültek ottis mindenhol szomszédok maradtak. /Csak asztnemtudom, hogy a házhelyeket is akkor kaptáke vagy korábbanis ott laktak./

A földajutatás családonkint, illetve családtagonkint, mindenki annyit vállalt illetve kapott amennyit kb. megtud művelni illetve letudja a kötelező robotot utánna szolgálni.

Voltak egészhegyek, 6 fertál, 3 fertál, félhely /2 fertál/ 2 egészhelyet kapott a plebániái hivatal aszt külön egyhelyen mértékki, ugyanugy a rétet. Eddig a méréssel már vagyunk, de ezután jött a robotvilág itt kezdődött amind ismeretes, a gazdasági munka idény-munka, a sajátját is megkellett munkálni és az uradalmétis, de első a robot kötelezettség. Volt a hagyomány szerint olyan, hogy az idős gazda a fiatalokat küldte munkára /robotra/ nemfogadtak szót az öregek erre az öreget saját kapulyába megpálcazták. A dédnagyanyáméknak 3 fertálról kellett robotolni, anyi vetőmagot hordott a vetők után, hogy fejetetején nemmaradt haj. Kibirja marja így sokan kiestek illetve lemondtak a földről, ismét vagy béresek vagy zsellérek lettek. Az így kipotyofott jobbágyak vagy visszamentek béresnek mivelhogy akinemváltott földet azis ott maradt ezekis ismét cselédsorsra jutottak vagy zsellérek esetleg iparosoknak mentek. Amikor Kosut Lajos 1848 ban megszüntette a robotot, és rámutatott, hogy már rég lejárt a robot kötelezettség ideje, a hagyományok szerint félutról visszafordultak a robotosok abbaahagyták az ingyenmunkát.

A zsellérekis kaptak házhelyet kb 1 kh földet ezek voltak a kisházások a 18 naposok mert ők csak annyit robotoltak illetve 18 napot robotoltak.

Visszatérvel a főntebb említett ugarölökre, később az ugarölökbe zabosbükkönyt vetettek, ezzel több álatnak tudták a takarmányát biztosítani, többlett az istálótrágya és fokozatosan töbet-tudtak termelni. Később amikor már megjelentek a pillandós takarmány növények vöröshere, baltacin, stb. a búzaután keztek rozsovetni, kukoricahelyett ősszel tavasszal belevetették a pillangósokat, a rozs mint védőnövény aratásig védte a zserge pillangósokat és azok felerősödvel, ha jó időjárás /esős nyár/ volt méggy gyenge termést adott és tavasszal az üres ugarföld helyett bőtermésű takarmánylett ami az állattenyésztést fokozatosan föllendítette, nembeszélve arról, hogy a pillangósok jóerőben hagyták a földet /nitrogéntermesztésükkel/ több álat több trágya így néhányévalatt, sokat emelődött a mezőgazdaság. Később a jobb szakértőbb gazdák rááltak a négyesforgóra

/norfolki négyes/ ez azzal különbözött a hármastörzstől, hogy buza, utána kukorica, tavaszi árpa, vöröshere közbevetésével, a negyedik évben az addigra megerősödött vöröshere lett a negyedik év termése.

A norfolki négyes egy angol vármegye neve ott használták korábban ezt a vetésváltást, ezt a vetésváltót a kétvilágháború között kezdték alkalmazni. Még a gazdaságpolitikához tartozik, hogy elsővilágháború előtt eléggé deflációs volt a helyzet, pénz értéke elég magas volt, vagyis a korona sokatért. Adkori nagygazdaságokból sokat eladtak rézben törlesztésre, rézben bankhitelt vettek fel a földvásárlók vagyis jól eladósodtak. Elsővilágháború alatt jött rohamosan az infláció /vagyis a pénzértéke teljesen leromlott/ ugyhogy akinek sok adósságavolt az tyukokból tojásból könnyen kifizette a nagy összegeket és így hamarosan jóközép illetve jómódu 20-30 sőt 80-100 hódos gazdák lettek, és esz sohasem kellett nekik kárpótolni /ugyanilyen somogyszilban nemsokvált inkább a környező falvakban és pusztákban/ Ezzel szemben voltak árva vagy hasonlósorsúak akiken a pénzét vagyis ingatlan vagyonát kötelező volt megőrzésre bankbatenni defláció idején és a sokszor ház és elégtékintélyes vagyonokat a bank őrizett és az infláció bekövetkeztével 1-2 tasak gyufaárát kaptak a szép vagyonukért ezért semmi kártérítést nem kaptak. Ugyanígy jártak mindazok akik hadikölcsönbe adták a sokszor verelytekes munkával keresett filléreiket, ezreseiket és mind elvitte az infláció, visszatérítés egyfillérsen, azis országos ügyvált. Abban a nagyon biztonságos rendszerben amikor a magántulajdon szentége és sérthetlensége volt a jelszó. /Ugylátszik ez a szentség csak a nagybirtokokra volt érvényes./

Elsővilágháború alatt az 55-60 éves felüli öregek, és a 10-16 éves gyermekek, az asszonyok művelték a földeket és minden férfinak való nehéz munkát ők végeztek. Az élet folyt tovább csak azokat a családokat érintette leginkább akiknek megjött az apjuk, fiuk holtlevele illetve nehéz rokkantsági hire, 1918 az őszirózsás forradalom után 1919 ben: minden kis és nagygazdaságra ugynevezett Vagonváltási adót a kisbirtokosok készpénzzel fizették, ugyanakkor a nagybirtokosoknak bizonyos százalékát földből kellett leadni, ők ezért nevezték. vagyonváltási földeknek ezeket a földeket. Ezeket a földeket osztották ki: részben a vitézeknek 8-8 kh dat a nincsteleneknek 3 kh a törpebirtokosoknak: kiegészítést, a hadirokkantak előnybe részesültek, az iparosok 0.5 kh dat a tisztviselők és tanítók: 1 kh dat, és ezenkívül minden törpebirtokos és nincstelen is kapott és ezenkívül az egész politikai község is kapott legelő címen 20-25 kh dat. És

végül még 3 szomszédközség is somogyszili határból kapták meg nekik járó földjüket, Gadács és Somogydöröcske azért mert ott nem volt nagybirtok. Várong pedig azért mert a várongpuszta a Kegyestanítórendhez tartozott és ehhez nemlehetett hozzányulni. Akinek fogata volt a többet kapott. Mivel a vagyonváltásági terület kimerült így azonfelül is kielégítették az igényeket.

Sajnos a mezőgazdasági cselédek egy talpallatnyitsem kaphattak. Sőt ezeknek káruk származott mivel csökkent a nagybirtok területe - többet elbocsájtottak, annál inkábbis hogy megtorolják vagyonuk megcsorbítását. Így megszorodtak a törpebirtokosok és a munkanélküli nincstelenek számai. Föntiekből kiderül, hogy a földbirtoknak igen nagy értéke lett és jobban szaporodott a felesbérlet. A termésnek 50 % a földtulajdonosélett, 10 % aratás, 10 % cséplés és 10 % vetőmag, ez összesen 80 %, a fennmaradt 20 % kért mivelte a dolgozó a földet, ebből tartotta fent saját fogatát, trágyázott, 2 x 3 x szántott egy-egy évben, vetett betakarította az összes termést. A tulajdonos csak az adót fizette semi mást. Felmerül a kérdés miből élt a dolgozó. Ötholdat kellett megművelnie és ebből csak egy hold volt az ő és fogata, illetve családjának munkadíja vagyis 20 %. Így tengődtek a dolgozók 1926 ig inflációs rendszerben 1926 ban álitólag külföldi kölcsönrel stabilizálták a frtot jött a pengő.

Azután jöttek csak az igazi bajok, nem volt pengő demég fillérsen 80 fill. 1.20 volt egynapi férfinapszám, csupa munkanélküliből ált a világ 2.5 pengő volt egy orvosi vizit, 3 pengő később. 2 nap kellett dolgozni, a buza 6 pengő és 3 pengő boletta, igen nagy defláció volt, fizetésképtelenség volt a divat.

Akori kormányzat hozott egy "Védetség" törvényt, moratóriumot kaptak az adósok, vagyis nemlehetett végrehajtást alkalmazni, még 36-38 ban amikor Hitler meghozta a komoly fegyverkezést ismét jött az infláció a deflációt felváltotta a 2. világháboru, fentebb említett adósok, akikközött sok volt a nagybirtokos és a nagyvállalkozó ismét munkanélkül gazdagodtak. A cseléd, a zselér, a munkás, az csak maradt a maga megrögzött nyomoruságába, és elvitték őket idegen érdekekért harcolni. Ebből a nyomorból csak a 45 ös debreceni ideiglenes kormány szabadi totta váltotta fel őket a Földreformal.

Somogyzil multja közelmultja és egyes történetei dióhélyban a hagyományok szerint. Álitólag már az ezred elsőfeléből is vannak följegyzések a községet illetően, álitólag már város megnevezésként is emlittik. Utolsó nagy megrázkóttatás érte az 1700 at követő években ugyhogy 1713 ban a kezdett utoljára nekifogni az ujja

előtte a törökök teljesen lerombolták. Mivel az országnak egy olyan szépfekvésű területén fekszik ami ritkaság még országos viszonylatbanis. Igaz hogy kissé szabálytalan a határ elterülése de ez talán inkább értékeesebbé és romantikusabá teszik. Mivel észak és dél arányban kb 13 kilométer hosszan fekszik, a többmint 6000 kh. területe, kelet nyugat arányban 4-6 km széles, de ez a fekvése pontosan értékeesebbé teszi, mivel északon belenyullik a somogytornai dombok területeibe többmint 65 % ban, úgyhogy a magasságjelző is a Somogysszili határbavan föllálítval. Az északi részen mintegy 2 km kissebb nagyobb szélességben erdejevan határunknak. Közvetlen az erdők aljába csermelyek délebben patakok összesen határunkból 6 ilyen patak kébzódik, amellyek a déli határvég egymáshoz csatlakozva 2 helyen hagyják el határunkat. Tehát a patakok mentén 3-5 km hosszan gyönyörű virágos rétek övezik tehát kaszálendő rétekből is gazdag határunk.

Az erdőktől délre mintegy 5-6 km re jófekvésű hegylánc borítja határunkat, amellyek szőlő, gyümölcsös, buza, kukorica, pillangósok, sörárpa, vagy bármilly kulturnövény termelésre is alkalmasak, és mivel nem hirtelen magas hegyek hanem huzalmasan emelkedő dombok nagyüzemi gazdálkodásra is alkalmasak kb 80-90 % ban mindenfajta géppel megművelhető. Itt említjük meg, hogy Józsefcsászár urbarum törvénye földreformja idején a tőlünk délebre fekvő községek is a somogysszili határban kapták meg és miveltek szőlőterületüket. Már a kb 2.5 km hosszú községtől keletre és nyugatra és délen elterülő részek már a kaposvölgye északra terülő nyulványai, Tehát a legkitünőbb kaposvölgye, /vizmenti/ községeivel is felveszik a versenyt terméseredmény teljesítést illetően.

Fentebbemlített rétek és legelők az akkori korábbi divvott legeltetésre is nagyon alkalmasak voltak. A község északi végétől elkezdődött a közöslegelő amely kb 5-6 kilométer hosszan északfelé húzóval egész a fentebb említett magasság jelzőig, ott megkerülték a kápolnahegyet felsőszakaszának hívják ezt a fensik területet /igyenessávbán/, és a kéthegyközött jöttek vissza, mivel a kéthegyköznek a keletirészén az öreghegy húzódik, kéthegyköz nevét onnélykapta. Amikor megkerülték a kápolnahegyet a hegytől délrefekvő völgyterületére értek ismét úgyjöttek vissza ugyanazon az uton ahol fölfele is mentek és visszais azt a völgyrészt hivatalosan is kápolnahegyaljának ismerték. A kápolnahegy déli részen volt egy kápolna harangal ellátval ezt a harangot a hegypásztor nyáron mindendélbe meghuzta vagy is ebédidőre harangozott, ez a harangszó a körülötte lévő 4-5 hegyegységre elhallatszott. Minden hegyegységnek volt egy külön neve és pásztora /hegypásztor/ Szanács, Kápolnahegy, Öreghegy, Ujhegy, Kódé és kb 1 km rel keletre a Magyaródihegy. A fentebb említett kápolnához

minden évben kétszer kizarándokolnak a rk hivek és ott tartatott meg a szertartás, áldozócsütörtökön és Szent Donát ünnepe /hegyszentelés/ 1955-ben életveszélyes állapota miatt lebontásra került. Visszatérvel a legeltetésre: Csikós, Kondás és sertéspásztor legeltetett. Érdekes még a legelővel kapcsolatban a kápolnahegy északkeleti részén egy völgyesrészben olyan hóforrással amely a hegyaljából indult, hogy korábban a hagyományok szerint egy iszonyunagy szárazság következtében a határban és a környezőfalvakban mindenkut kiszáradt egyedül az ittlévő kut adott bő üdítő vizet, úgyhogy a szorosad községtől délrefekvő legelőről is álitólag idehajtott a kondás az állatait itatni. Ezt a kutat Kis Mihálykutnak hívják elnevezését egy valamikor ott tanyázó Kis Mihályról nevezték el. A legelővel és a kuttal kapcsolatos még, hogy a csorda déltájra ballagott odáig, ott megittak megpihentek illetve deleltettek ezért ezt a dűlöt népinyelven /délnek/ is nevezték.

Ezeket a fentebben említett legelőket már a múlt század 1800-as évek második felében fölöttörték és azt telkek szerint arányosan felosztották mivel a lakosság szaporodott és sokkal több szükség volt. Kettő földesúr volt határunkon illetve községünkben akik a földbirtokok tulajdonosai és minőségben is az értékesebb területet utalták. Gróf Hunyadi család és a Sárközi család. A Sárközi család álitólag kissé könnyelmű életmódjuk miatt eladósodtak és a birtokuk eladásra került, és az kisebb részben jobb módú gazdák tulajdonos részben pedig egy Herszfeld nevű család vásárolta meg, az utóbbit később a Gróf Hunyadi család vásárolta meg.

Az említett közpmajortól délre kb 150 m a bozokfelé vezető uttól jobbra volt 12 db egyenlő magasságú hosszú emlék nyárfa álitólag Bálint őrmester vezérletével semmisítették meg egy községünkre törő török egységet. Ezeket a régi emlékfákat az uradalom megszüntetésekor vágatták ki.

Somogyiszil határában települt puszták és majorkok:

A község déli részén közvetlen a délnyugati oldalon ugynevezett /középmajor/ malommal, egy gazdatisztel, majorgazdával, főmolnár, kovács, bogárnár és a cselédség zöme is itt lakott. Lófogatok, szarvasmarha fogatok és később gőzeke illetve cséplőgép szin és gépészek stb.

A község északnyugati részén a birkák /felsőmajor/. A község északkeleti részén: téglágetőkemence, északnyugaton 3 km-rel északra a falutól szanácspusztá, hirneves melegvérű futó és honvédségnek való lótenyésztés. A községtől 3 km-re északkeletre magyarópusztá pusztá gazdával

kocsisokkal, tinófogatokkal, innejd még 3 km-re /patakpuszta/ sertés-hizlalda, sertésgondozó és erdészlakással, egyhalastóval, itt említem meg, hogy ismét északra közvetlen már az erdőség van álitólag ebben a dombországban kőszéntalálható.

A község északi részétől keletre /pirosmarozsd/ a községtől kb 3 km-re itt is birkákat tenyésztettek, ettől délre: /alsómarozsd/ Hidegvérű igáslovakat neveltek. A határ délkeleti sarkán ahol a folyóvíz amely mind a Somogyiszi határban keletkezett, akorábban deszkametsző üzem működött ez a folyóvíze hajtotta ezért /vizesmalomnak/ becézték. A községtől délre kb 2 km-re egy kistelepülés /háromház/ néven alsóakó. Korábban az evangélikus templomtól keletre a rétszélén egy vizesmalom is működött Zsiganevű tulajdonavolt. A község keleti oldalán közvetlen a faluszélén volt a Sárközikastély a főntebb említett tekintélyes birtok tulajdonavolt azis.

A községet illetve egy részét 1960 táján a 30-36 házszám táján nagy tűzvész pusztította álitólag mindkét sor égett egyszerrel a lángok az utcán bothajtás formában összeverődtek és az utcán a mentési munkákat megnehezítették. Valamivel korábban kolerajárvány pusztította a lakósság nagy részét. A község lakói nehezen tudták megbirkózni a nagyhatár munkáival azért 1720-30 táján a grófság gadácsközséget telepítette le mint mezőgazdasági munkásokat, templomot épített számukra, szálló földet, /gadács paskom/ kertet stb. házhelyeket juttatott számukra /Ezek a telepesek: nemetajkuak és evangélikusok voltak/ ezután az aratást, ölfavágást és mindenféle gyalogmunkát ők végeztek a Magyaródpuszta környékén. Ugyanabban az időben építette a grófság a Somogydöröcskei templomot is, valószínű az a letelepítés is abban az időben történt. 1828-30 ban telepedtek le az első németajku családok somogyisziiban. Akoriban aligmertek letelepedni, mert a somogyisziakat vad veszedelmes embereknek gondolták. Akoriban mivel a nagy határ /uradalmi rész/ megművelésére nem volt elegendő munkaerő Egy intéző /uradalmi/ kapcsolatot teremtett egy gadácsközségben lakó: Stikkel nevű németajku családal és annak ingyenesen /a rk. iskola déli szomszédságában/ szépházat nagykeresztistálót építették pajtával 30-40 kh földel, ez volt az első Németajku lakós somogyisziiban. Mivelakkor már és azelőtt is sok volt az izraelita lakósság nagy volt a kereskedelem és nagy volt a felvásárló környékbéli községek ipart és kereskedelmet igénylők száma is, ugymint durván sorolva: Mak, Szakcs, Lépa fő, Várong, Törökkoppány, Szorosad, Kára, Miklósi, Gérezdpuszta, Somogyacsa, Bonnya, Bonnyapuszta, Kisbárapáti, És nem tudok ha Igalis beleszámítom. Visszatérve a németajkuak betelepülésére Stikkelek után 1830 ban a Taubetsalád telepedett le községünkbe és mivel a helyi magyar ságnak

nehéz volt a nagyhatár megművelése, a robot elsősorban és a saját földjük megművelése, így a juttatott földhöz könnyen hozzá lehetett jutni így az akkori elégszaporá és szorgalmas németajku családok szinte önlötték be a községbe és mivel a németajkuak az iparosodásra is hajlamosak voltak az iparosodás is gyorsan fellendült és az uradalomnak is volt bővebben gyalog munkása úgy az erdő, mint az aratás kapálás jobban ment. A németajkuak evangélikusok voltak ők is az uradalom segítségével templomot és iskolát is építettek, mivel abban az időben még felekezeti iskola és templom volt, 3 templom és 3 iskola volt községünkben később már 2 pap és 7 pedagógus tanított Somogyusziban. Akkori egyik népszámlálás szerint 2600 lakó volt községünknek. Általában több mint száz izraelita iskolásgyermek járt az iskolába. Amivel sok kereskedő és sok iparos volt községünkben: A mostani szabadság utcában kb 40-50 % ház utcárányilló üzlet illetve műhely volt, azonkívül 3 benyiló utcájában minden házban iparos vagy butéllia volt. Azonkívül legalább az utca 20-30 % házában bérlőlakó /szellén/ lakott. Fölmerül a kérdés, hogy kiknek dolgozott ez a sok kereskedő és iparos: a fentebb említett peremközségeknek. Minden csütörtökön sertés piac /nagy/ gabonapiac, Vasárnap 10 óráig engedélyezte az akkori törvény a nyitváltartást, Az ugynevezett asszony piacon: hetenként kétszer csütörtökön és vasárnap mindent lehetett értékesíteni, úgymint tehénhaszon /tejtermékek/ baromfi, gyümölcs, zöldségfélék stb nagyobbáron lehetett értékesíteni mint Kaposváron. Mindenféle iparusból sok volt Nagyszabóság 2-3 cipész legalább 15-20 asztalosok, kocsigyártók, kárpitosok, bádgosok, kalaposok, székes, esztergályos, kötélgyártók, hegesztő, mézeskalácsosok, babsütő, hentesek, kovácsok, bognárok, szijgyártók, lisztkereskedő, takácsok, kádár, kékfestő, műhímző-takács, gelencsér üveges, pék, bazáros, ringlises, cigányzenészek, orvos, gyógyszerár, fogorvos, baromfiés tojáskereskedők kocsmárosok, batéliák /sok/ Bor, sör, pálinka, nagykereskedők az egész környéket mintegy 60-70 kilométer szélességben. Dr. Hajdu Gyula Somogyuszil díszpolgárának elődei látták el. Önálló hitelszövetkezetünk, később tejgyűjtő üzemünk, ipartestületünk sokévre visszamenőek. Az akkoriban lévő naptárakban, újságokban folyóiratokban: mindenütt országos viszonylatban, ott szerepelt Shor Pál kaszagyára somogyuszil, ti. somogyuszilban kaszagyár nem volt de e nagykereskedő egy gyárnak az összes termelését lefoglalta és országsszerte értékesítette, tehát joggal reklámozta mint kaszagyár. Érdekessége még hogy Szent Antal /kaszagyár/ így reklámozták és a kaszába belevolt préselvel Szent Antal karján kis Jézussal, ahogy Szent Antal képét másutt is így ábrázolják és országsszerte híres volt jóminőségéért a Szent Antal kaszája. A nagykereskedő és

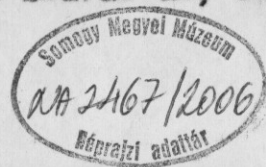
Somogyuszil
N. 24 67/2006
Részlet adatlár

ipartermelés, országszerte keresett cikkek voltak, úgy hogy naponta kettőt fordult igalig a póstakocsis egyet délelőtt és egyet délután. Felmerül a kérdés és joggal: a kisiparosok bedolgozók voltak a nagyobb iparosokhoz, ökmár mint nagyobb iparosok majdsamint kereskedők a környező községekbeni vásárookra értékesítettik az árukat és a kisebbterével rendelkezők ketten fogattak egy-egy fuvaroskocsit. Ugyhogy a faluból 25-30 kocsi kiment egy-egy vidékivásárra. A vásárookra vonatkozóan ugyanolyan környéket láttak el áruval mint a föntebb említett peremközségeket, csak hogy ez már 70-80 kilométeres átmérőű terület volt. Néhány távolabbit említtek meg: B. lelle, Szöllőgyörök, Tamási, Jád, Szil, Kercseliget, Egyházaskozár, Dombóvár, Hógyész, Tab és az ezenbelüli községekben levő vásárok környékének nagyrésztét illetve lakóseit a Somogy-szili iparosok és kereskedők látták el áruval. Így a törpebirtokosok is, fuvarozással pótolták megélhetésüket. Még megemlítendő, hogy akkoriban: ugy somogyszilban, és a környező községekben bucsuvásárok is voltak, és bucsunapján kirakódó vásáris volt a somogyszili iparosok és kereskedők ott is jelen voltak áruikkal. A fentiekből érthető, hogy aki Somogyszilba letelepedett azinnéjt kinem ment lakni. A járásszékhelye igal volt, de a képviselő választásokat Somogyszilban tartották meg minden alkalommal mert igalban nem volt meg a lehetőség a kivitelzés elvégzésére /lebonyolítására/. A Képviselőválasztást a vásártéren bonyolították le ideiglenes korlátok választották el egymástól az egyes pártok szavazóhelyiségeit, és azt még katonák erősítették meg, olykor mégis előfordult, hogy a zászlónyeleket igénybevétték verekedés céljából. A kormánypártra szavazók cédulákat osztottak ki a rájuk szavazóknak egy cédula 1 porció pecsenyehurkával és 1 liter bor, az ellenzékiek esetleg vizet ihattak, és a kormánypártiakat huskaspártiaknak becézték. /Nem szavazunk hurkápártra neméhezünk birkaocskára./

Es a legérdekesebb: hogy Somogyszilban mindig a baloldal győzött, a 48-as függetlenségijelölt vagyis /Kosutpárt/

Megemlítendő még, hogy a nőknek nem volt szavazati joguk. És a férfiaknak is csak azoknak akiknek a föntebb említett urbéresi birtokból volt valamennyi /telkesek/ Az iparosokból pedig csak az szavazhatott aki legalább 2 segéddel dolgoztatott a többi lakósság nem volt szerintük érett a szavazásra. Akiknek nem volt szavazati joguk ezt énekelték: Tulipános banda piruljon a pofátok, hazátlan bitangelvesztette az országotok. Általános titkosválasztói jogot adjatok hazafiak leszü, s nem hazátlan bitangok.

Megemlítendő, hogy akkormég a monarchia alatt amikor osztrák fenhatóság alatt voltunk és a Somogyszili németajku szavazók zöme olyan öntudatos volt, hogy mindig a függetlenség /Kosutpárt/ pártra szavaztak, erős korteseik voltak.

Somogyiszilnak nagy hátrányavolt, hogy nemvolt vasutja, egyidőben kijárta a helyivezetőség, hogy a budapest, kaposvári fővonalhoz egy bekötő vasutat létesítsenek amikor már minden pénz /hitel/ engedély földtulajdon /ahol a vasut megy/ mindenmegvolt akkor föltámadott igaliban az irigység, hogy miért Somogyiszilig, miértnem igalig, és akadályt görditettek a kivitelezés sikertelen. Igalköztség reakciós urai /tisztet a kivételnek/ mindig Somogyiszil ellenvoltak és elakarták nyomni.

Egyszer már érdemes volna fölülvizsgálni akár 1 vagy 10 vagy 100 évre visszamenően, hogy a társadalomnak Somogyiszil mindég sokat adott igal pedig mindig igényelt és kapott. Nemjó gazda aki egy lusta-csökönys és egy jószándéku sörény lovat azért pároz össze hogy majd az a jóló majd az elviszi a kocsi terhet.

Egypáreszót a község kulturális életéről: amint látjuk az egészségközség szinte városias összetételű volt és tisztetletben tartották egymás kulturáját, szokásait, felekezetiiségét stb.

Majárisokat, Szüretimulatságokat, tűzoltóságot /önkéntes/ udvariasan megértették egymást, és ha helyszüke megkivánta például bucsu alkalmával: 3-4 helyem is volt táncmuladság, iparosok rendszerint egybe és álitólag ritkán külön zsidóbális előfordult.

Az iskolás gyermekek egy csilebérci nagyversenyről aranyérmet hoztak, mint furujás együttes, amit abanaz időben a televizió is bemutatott.

Sokszor volt közös mikedvelő előadás, sőt szintársulatis tartózkodott hetekszám falunkban és ókis jól érezték magukat és a keresetteis megvoltak elégedvel. A többiközött kétónévre emlékszek: Beregi és neje /szinigazgató/ és Lánzi György komikus a többinek neve: ismeretlen, ók heteket töltöttek Somogyiszilban. Beregi nemisment el a környékről igalban letelepedett családotól és ó a Főszolgabirói hivatalban helyezkedett el mint tisztviselő.

Maradjunk még a népszokásoknál a korábbi időkben ünnepnapokon délután szoktak táncmuladságokat rendezni de az akkori szülői felügyelet olyan nagyvolt, hogy napnyugat után amikor a sertéspásztor beért a faluba a leányoknak már othonkellett lenniók. Később jöttek a fentebb említett reggeligtartóbálak, tánciskola ami egyutal nemcsak tánc hanem illemtanár islett például 1914-ben 17 féle táncot tanított a táncotanáár. Később tanár a század elején ezek az ünnepi muladságok átváltoztak ünnepestélyi muladsággá ugyhogy 9-10 óráig is elhuzodtak mindenünnepe este. Akkormég kéthelyenvolt táncmuladság a róm.katholikusok és külön az evangélikusok. A hitfelekezet nagyon akadályozta az a teljes összhangot, deminden különös rökkenőmentesen összejártak egymás társaságába az iparosok, teljesen egytársaságba jártak. Ugyhogy sok vegyesházaspáris összekerült.

Később a sportolás már jobban egybehozta a fiatalságot. A század elején már megalakult egy jólfelszerelt önkéntes tűzoltóságis, ez is tömörítette egybe a lakosságot. Igen fegyelmezett annak dacára, hogy önkéntes alakulat volt de erőssen fegyelmezett. Az elsővilágháború után ismét újjá szerveződött az önkéntes tűzoltóság úgyhogy 1935-ben egy hírneves megyei versenyen az elsődíjjal és egy értékes serleggel tértek haza. Időnként tűzoltó bálákat rendeztek természetesen a nép lelkes támogatásával eredményes sikerekkel. Tanonc /inas/ bálákat rendeztek, többször. A többi fiatalok számára szintén üres szobákban táncmulatságokat rendeztek, tamiltak táncolni, ismerkedtek és így szórakoztak minden vasárnap kevés kivétellel. Gazdaköröket /olvasókör/ alakítottak és téli esténként ott töltötték az időt és művelődtek. 1921-ben ott bonyolították le a földreformot /a földosztást/. A két világháború között ismét felújították a kört és eredményesen tovább működött. Elsővilágháború alatt hadikórházat alapítottak községünkben a r. kathólikus iskolában és az urodalom kastély helyiségében dr. Konek Sándor lett a kezelőorvos. Olyan híres lett a somogyzili kórház, hogy később már mind üdülőben szívesen jöttek a betegek különösen a közelebbi környékből. Elsővilágháború alatt a Somogyziliak igensok hadikölesönt adtak 1919 ben kaposvárután az elsőkvoltak a szocializmus építésében. Elsőben indult meg a nemzetitanács és a legtöbbet szenvedtek a komunisták 1945 ben, a legtöbb rendőr, vöröskatoná, ávos stb. demokratikus elemek ufosz, olfosz és a szocializmus építésében mindig az élvonalban járt.

Tehát fentieket nézve nagyon sajnálatos, hogy a felsőbb irányító szervek leengedik Somogyzilt rongolódni az ilyenesen hálátlanság.

Visszatérvel az állattenyésztésre: Somogyzil Gölle és Fonó községek után közvetlen következtek a tenyészállatok tenyésztésében, úgyhogy nagyonsok országos Nagy és elsődíjjal nyertek az 1957-ben ráksi községben megrendezett /kaposvölgyi/ kiállításón is 1. díjjal kaptunk. A 70-es években a Somogyzili Petőfi tsz. országos viszonylatban. A Nagydíjjal kaptunk, utánna egy hidegvérű kancánk 2. díjjal nyert. A társadalomnak bármilyen álatra volt szüksége tenyészüsző, vágóüsző, tej, tenyészbika, vágóbika és még bármire volt szüksége társadalmunknak Somogyzilra mint élenjáró községre mindig számítani lehetett.

Mégeggy érdekes mese nagyon idevágókérdés a Somogyziliek helyzetéről: Hol volt hol nem volt egy duggazdag ember, egyszer /turázás kirándulás/ közben elbódoltak egy nagy sokkiló méteres erdő és legelő kietlen tájékán. Nagy fáradtság után végre találkoztak egy heverő juhászlegénnel aki a gyepen heverve a kuttyájával fekvel tereltette juhait, Nagyon megerültek, hogy végre egy valakivel találkoztak akimajd őket utbaigazitja

és felvilágosítja, hogy hogyan kerülhetnek ki ebből a lehetetlen kimerült helyzetükből. Nagyon szépen megkérték, hogy sziveskedjen őrajtuk csak annyit segíteni, hogy mit csináljanak mere induljanak, hogy vagy tanyát vagy falut találjanak. A juhászlegény olyan lustavolt, hogy megsemmozdult csak az egyik lábát felemelte egy kicsit és annyit mondott arra a. Az utasok ezzel többet nem tudtak, reménytelenül továbbmentek. Ballagtak még egynegyedóráig, megillantottak egy ügyesen mozgókis serdülő leányt. Őt is megkérték, hogy segíyen rajtuk. A kisleány letette a korsót megkínálta őket és gyors mozgással ment előttük: eretessék jönni majdén utbagazitom önöket, mintegy 10 percnyi járásután rámutatott egy gyalogutras mondván erretessék menni ez az út beviszi önöket egy szép kis faluba ott megpihenhetnek szálástis könnyen kapnak mert nagyonjó emberek lakják a községet. Nagyon szépen megköszönték és a kislány felelte nagyonszívesen ezzel visszasietett a korsójához.

A szolga mondá urának milyen nagy különbség van a kettő közt vajon mit adjunk ennek a szorgalmas lánynak a jószándékáért és az ügyességéért. Mit adunk szolgám: az a lusta juhászlegényt lazságtalanság lessz ur igaz hogy igazságtalanság de bölcsesség, mert ha annak a lusta juhásznak olyanlusta feleséget adunk éhenpusztulnának családostul.

Tehát Somogy szilse sértődjön meg ha összeházassítjuk Igallal, nehogy az utóbiak éhen pusztuljanak szegények.

B ú c s ú k

1./ Milyen vallási csoportokra oszlik a község?

2./ Milyen búcsúkra jártak el a katolikusok?

a/ családonként

b/ csoportosan a község többi lakóival

c/ más községek lakóival együtt

d/ hova jártak el gyalog, processióval

e/ milyen öltözékben mentek,
milyen búcsús jelvényeik voltak?

3./ Mit szoktak ajándékba hozni a búcsúról?

a/ milyen kegytárgyakat

b/ milyen búcsúfiát - asszonynak, embernek,
fiúnak, kislánynak?

c/ búcsúba utra milyen ételeket és miben vittek?

4./ Reformátusok mikortól vesznek részt a katolikusok szervezte
búcsún?

Más községekbe is eljárnak?

A. 2. és 3. kérdésekre részletes leírásokat kérünk.